

Rīga

13.10.2022. Nr. 2022/PV19

**Latvijas Republikas Saeimas
Aizsardzības, Iekšlietu un korupcijas
novēršanas komisijai**
aizsardzibas.komisija@saeima.lv

Latvijas Studentu apvienības vēstule par

Valsts aizsardzības dienesta likumu

Nr: 1634/Lp13

Latvijas Studentu apvienība (turpmāk vēstulē – LSA) pārstāv Latvijas studējošo intereses nacionālā un starptautiskā līmenī. Saskaņā ar Augstskolu likumu, apvienības biedri ir Latvijas akreditēto augstskolu studējošo pašpārvaldes. LSA pauž demokrātiskā procedūrā formulētu, reprezentatīvu Latvijas studējošo viedokli.

LSA 2022. gada 6. augustā domes sēdē vienbalsīgi pieņēma nostāju, ka pēc apvienības uzskatiem, Latvijai ir jāstiprina savas spējas aizsargāt savu suverenitāti un konceptuāli neiebilst Valsts aizsardzības dienesta (turpmāk vēstulē – VAD) ieviešanai. LSA savā paustajā nostājā (06.08.2022.) norādīja, ka iniciatīva būtu jāveido ar mērķi stiprināt izpratni par valsts aizsardzību, papildinot kritiski svarīgo nozaru studiju kursus ar mācību vielu, kas valsts apdraudējuma gadījumā izglītību ieguvušam speciālistam ļautu piedalīties valsts aizsardzībā, tajā pašā laikā izvērtējot iespējas papildināt obligāti apgūstamo civilās aizsardzības studiju kursu ar tēmām, kas ir nozīmīgas. Savukārt, ja, noritot brīvprātīgas iesaukšanas principam nav iespējams aizpildīt VAD paredzētās iesaucamo vietas, tad no saraksta tiek izslēgti studējošie un augstāko izglītību ieguvušas personas.

Šobrīd, kad Aizsardzības ministrija konceptuāli ir izstrādājusi VAD dienesta veidus, pie augstskolu studējošo speciālās militārās apmācības ir saskatāmi virkne trūkumu.

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Pirmkārt, ir uzsvērts, ka augstskolu studējošo speciālajām militārajām apmācībām pieteikties varēs tikai augstskolu studējošie, kuri dienestā pavadīs 4 gadus. Konceptuāli, pētot Latvijas augstskolu studiju piedāvājumu, ir vērojamas studiju programmas, kuru mācību procesa ilgums ir 3 gadi. Pamatā šādas iezīmes ir saskatāmas Eiropas studiju, jurisprudences, žurnālistikas, sabiedrisko attiecību u.c. studiju programmās. Līdz ar to, 3 gadu studiju programmās studējošajiem tiek liegta pieeja augstskolu studējošo militārajai apmācībai.

Otrkārt, tiek piedāvāts, ka VAD izpildei studējošajiem tiks piedāvāta iespēja secīgi apgūt militāro pamatapmācību, kājnieku nodaļas komandiera kursa programmu un vada komandiera programmu atbilstoši Zemessardzes dienesta un apmācības modelim. Studējošie, kuri ir pilnībā iesaistīti pilna laika studijās, sev tīkamā un vēlamā studiju procesā, paralēli nebūs pilnībā motivēti apgūt padziļinātu militāro apmācību, kuras iemaņu apgūšana prasīs laiku, kuru studējošais varētu veltīt sava profesionālā izglītības grāda apgūšanā vai ceļšanā. Kā arī studējošo motivācija militāro iemaņu apgūšanai būs pazemināta gadījumos, kad studējošais nav budžeta finansējumā, apzinoties to, ka notiek maksa par mācībām, kurām pilnībā nav iespējas pievērsties VAD dēļ.

VAD iniciatīva studējošajiem būtu vairāk atbalstāma gadījumos, ja studējošais noslēdz dienestu VAD, studējošajam tiek piešķirta iespēja studēt valsts finansētā studiju vietā sevis izvēlētajā studiju programmā vai, ja jaunietis jau ir uzsācis/noslēdzis studijas, tiek dzēsts studiju kredīts.

Treškārt, augstskolu studējošo speciālās militāras apmācības plānā ir uzsvērts, ka personām, kuras būs apguvušas augstskolu studējošo speciālo militāro apmācību dienestu, katru gadu būtu jāpilda līdz 50 dienām. Kā priekšnoteikums šādas kvalifikācijas apguvei būs attiecīgā augstskolas studējošā aktīva dalība Zemessardzē, kur pirmos divus gadus paralēli studijām būs jāapgūst pamatapmācības un kājnieku nodaļas komandiera kursa programma. Studējošie 50 dienu apmācību termiņu varētu pildīt tikai vasaras brīvlaikā, jo tekošajā studiju gadā, piemēram, maģistra studijās, studējošajiem brīvdienās notiek lekcijas, savukārt, tajā pašā laikā, augstākās izglītības apguves process lielākoties sastāv no paredzētā 40 stundu mācību laika nedēļā un studējošā paša iniciatīvas mācīties sava brīvajā laikā, kas raisa to, ka bakalaura studiju programmās studējošajiem mācību process ir jāveic arī brīvdienās. Liekot/rosinot 50 apmācības dienas pavadīt vasarā, būtiski tiek apdraudēta studējošo mentālā

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU**

un fiziskā veselība. Studējošajam, nokļūstot jaunā vidē, t.i. augstākās izglītības iestādē, vispirms jāiemācās adaptēties nopietnām pārmaiņām, un pēcāk radītās fiziskās vai mentālās veselības problēmas var traucēt studijām, radot neadekvātu spriedzi, samazinot motivāciju par paveikto un pazeminot panākumus mācībās.

Ceturtkārt, pie dienesta veidiem Nacionālajos Bruņotajos spēkos (turpmāk vēstulē – NBS), tiek minēts, ka par karavīru tiks veiktas arī sociālās apdrošināšanas iemaksas likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu" noteiktajā kārtībā. Papildus tam, iesauktajam ir plānots nodrošināt darba vietas saglabāšanu, ja iesauktais jau ir paspējis uzsākt darba gaitas. VAD iesaukšanā šādi punkti nav minēti, kas noved pie tā, ka VAD piedāvātas iespējas nav savstarpēji vienādas, veicinot iesaucamo iespējamu šķirošanu. Neskatoties uz šo būtisko punktu atšķirību, ka studējošie savā veidā tiek "apdalīti", beidzot militāras apmācības, visu trīs veidu VAD iesauktie atradīsies augstas gatavības rezervē. Pēc šobrīd sniegtā Aizsardzības ministrijas plāna nākas secināt, ka, izvēloties apmācības veidu, studējošajam nākas nožēlot trešo augstākās izglītības iestādēs piedāvāto iespēju, jo tajā netiek sniegtas nekādas sociālās garantijas – ne kompensācijas par apmācībās pavadīto laiku, ne apmācībās pavadīto brīvdienu kompensācijas, studējošajiem nav atviegloti/pielīdzināti kredītpunkti sakarā ar VAD iesaisti mācību procesā, nav atrunāts, kur studējošie uzturēsies militāro mācību procesā, ja NBS tie ir dzīves apstākļi Ādažos. Aicinām pievērst uzmanību Ministru Kabineta noteikumiem (turpmāk vēstulē – MK noteikumiem), Nr. 48 Rīgā 2019. gada 29. janvārī "Studējošo speciālās militārās apmācības kārtība", 11.1.1 pantam, kurā noteikts, ka studējošie, kuri apgūst zemessardzes iemaņas, studējot bakalaura studiju programmā, ir tiesīgi saņemt kompensāciju. Aicinām šos MK noteikumus attiecināt arī VAD ietvaros par augstskolu militārā dienesta apgūšanu.

Latvijas Studentu apvienība vēlas paust ieteikumus Latvijas Republikas Saeimas Aizsardzības iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai par VAD organizēšanu studējošo sakarā. Ierosinām VAD izpildi aizstāt ar studiju procesā iekļautiem militārās apmācības kursiem atbilstoši studiju specialitātei. Piemēram, medicīnas studējošos apmācot kara un katastrofu medicīnā, topošos juristus padziļinātāk apmācīt par kara izcelšanos saistītiem likumiem u.t.t. Tādējādi mēs aicinātu pievērst uzmanību MK noteikumu Nr. 48 Rīgā 2019. gada 29. janvārī "Studējošo speciālās militārās apmācības kārtība" 3. pantam, kurā ir noteikts,

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU**

ka "Apmācāmo skaitu un, ja nepieciešams, arī prioritārās specialitātes katram mācību gadam nosaka Nacionālo bruņoto spēku komandieris atbilstoši Nacionālo bruņoto spēku attīstības plāniem un personāla vajadzībām." Līdz ar to, mainīt šo likuma punktu uz priekšlikumu – katra studiju gada sākumā VAD nolūkos NBS veic prioritāšu pārbaudi, kuras atbilstoši nepieciešamībai tiek iekļautas izglītības procesa apgūvē.

Kopumā LSA uzskata, ka VAD iniciatīva ir atbalstāma. Taču tajai ir nepieciešami būtiski papildinājumi un precizējumi. Latvijas Studentu apvienība aicinātu Latvijas Republikas Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisiju, izskatīt mūsu pieminētās nepilnības un priekšlikumus VAD likumā.

Prezidents

Rūdolfs Aleksandrs Strods

Sagatavoja:

Edgars Jansons

+371 28444514

edgars.jansons@lsa.lv